

Omgaan met verlies – Ruth 1

Eeuwigheidszondag en doop Tobias Peter Huizenga

- Lezing: Ruth 1 (BGT)

Ruth en Noömi

Elimelech en zijn familie

¹Toen de rechters het land bestuurden, was er eens hongersnood in Juda. Daarom besloot een man uit Betlehem naar het land Moab te gaan. Zijn vrouw en zijn twee zonen gingen mee.

²De man heette Elimelech. Zijn vrouw heette Noömi, en zijn zonen heetten Machlon en Kiljon. Ze kwamen uit het gebied Efrata in Juda.

Ze reisden naar Moab. Daar bleven ze als vreemdeling wonen.

De mannen sterven in Moab

³Na een tijd stierf Elimelech. Zijn vrouw bleef achter met haar twee zonen. ⁴De zonen trouwden met meisjes uit Moab. Het ene meisje heette Orpa, het andere meisje heette Ruth. Na ongeveer tien jaar ⁵stierven ook de zonen. Noömi bleef toen alleen achter, zonder zonen en zonder man.

Noömi gaat terug

⁶Op een dag hoorde Noömi dat de Heer medelijden had gekregen met zijn volk. Hij had een einde gemaakt aan de honger in Juda. Daarom besloot Noömi terug te gaan naar haar eigen land. ⁷Ze ging weg uit Moab, waar ze al die tijd gewoond had. En allebei haar schoondochters gingen met haar mee.

Maar onderweg ⁸zei Noömi tegen haar schoondochters: 'Nu moeten jullie teruggaan naar huis, naar je eigen moeder. Ik hoop dat de Heer goed voor jullie zal zijn. Want jullie zijn ook altijd goed geweest voor mij en voor mijn zonen. ⁹Ik hoop ook dat de Heer jullie allebei weer een man zal geven, en ook kinderen.'

Noömi kuste haar schoondochters om afscheid te nemen. Maar die begonnen te huilen. ¹⁰'Nee,' zeiden ze. 'We willen met u mee, naar uw volk.'

Ruth en Orpa moeten in Moab blijven

¹¹Noömi zei nog een keer: 'Maar kinderen, ga toch terug! Waarom zouden jullie met mij meegaan? Denken jullie dat ik nog zonen kan krijgen? Zodat jullie met hen kunnen trouwen? ¹²Echt, jullie moeten teruggaan. Ik ben te oud om opnieuw te trouwen. Stel je voor dat ik vannacht nog met een man zou slapen, en dat ik nog zonen zou krijgen. ¹³Kunnen jullie dan wachten tot die volwassen zijn? En kunnen jullie zo lang alleen blijven? Nee, kinderen! De Heer is tegen mij. Daarom heb ik zo veel ongeluk. En daarom moeten jullie niet met mij meegaan.'

Ruth gaat met Noömi mee

¹⁴Toen begonnen Orpa en Ruth weer te huilen. Orpa kuste Noömi en nam afscheid. Maar Ruth sloeg haar armen om Noömi heen. ¹⁵Noömi zei tegen Ruth: 'Kijk, je schoonzus gaat terug naar haar volk en haar god. Ga toch met haar mee!'

¹⁶Maar Ruth antwoordde: 'Zeg toch niet steeds dat ik terug moet gaan! Ik laat u niet in de steek. Waar u heen gaat, daar ga ik heen. Waar u woont, daar wil ik ook wonen. Uw volk is

mijn volk, en uw God is mijn God. ¹⁷Waar u sterft, daar wil ik ook sterven, en daar wil ik ook begraven worden. Alleen de dood kan ons scheiden. De Heer mag me straffen als ik u in de steek laat!

¹⁸Toen begreep Noömi dat Ruth beslist met haar mee wilde gaan. Daarom zei ze er niets meer over. ¹⁹Samen gingen ze verder naar Betlehem.

Noömi en Ruth komen in Betlehem

Toen Noömi en Ruth in Betlehem aankwamen, begon iedereen over hen te praten. De vrouwen in de stad zeiden: 'Dat is toch Noömi?'

²⁰Maar Noömi zei: 'Jullie moeten me niet Noömi, de gelukkige, noemen. Je kunt me beter Mara, de ongelukkige, noemen! Want de machtige God heeft mij erg ongelukkig gemaakt. ²¹Toen ik hier wegging, had ik alles nog. Nu heeft de Heer mij wel teruggebracht, maar ik heb niets en niemand meer. Dan kun je me toch niet gelukkig noemen? De machtige Heer is tegen mij. Daarom gaat het zo slecht met mij.'

²²Zo kwam Noömi terug uit Moab, samen met Ruth, haar schoondochter uit Moab. Ze kwamen in Betlehem aan toen de boeren het koren gingen maaien.

Preek

Camera

Lieve mensen,

Het is een tijd vol verlieservaringen. Heel veel dingen die je normaal zou doen kunnen nu even of zelfs langere tijd niet meer. En zelfs de verwerking van verlieservaringen is anders. Omdat je dat misschien anders samen zou hebben gedaan. Neem de begrafenis met een klein aantal mensen. En de onknuffelbaarheid van rouwenden daarna. Je bent meer op jezelf teruggeworpen als je rouwt, verwerkt of een plek geeft. En als je zo goed zo kwaad als het kan je leven weer oppakt. Er komt veel op je eigen schouders neer als je iemand of iets moet missen.

Gemeente

Daar komt bij dat de tijd waarin we leven chaotisch is. De nieuwsfeiten en -fabels buitelen over ons heen. De onzekerheid is gigantisch. In dat opzicht lijkt onze tijd wel op die van Ruth. Het boek Ruth speelt zich af in de tijd dat de rechters het volk leiden. Uit het boek Rechters zelf weten we dat dat een onrustige en wispelturige tijd is. Iedereen leeft voor zich. Doet wat goed is in eigen ogen. Een individualistische maatschappij, zonder verbinding. Als je in zo'n tijd leeft. Hoe ga je dan om met verlieservaring?

Camera

Want verlieservaring, daar begint het boek Ruth mee. In korte streken wordt er een heftig drama getekend. Hongersnood, nota bene in Betlehem, wat 'broodhuis' betekent. Economische vluchtelingen. Naar een vijandig land, Moab. Vreemdelingen zijn ze. En dan verliezen ze álles. Drie weduwen, zonder huis, zonder rechten, zonder bescherming. Onderweg in een wereld vol chaos. Hoe ga je daarmee om?

Gemeente

Het kan soms zo gaan in je leven. Als ik naar jullie kijk, Irene en Peter, dan hebben jullie ook heel wat voor je kiezen gehad. In de familie, in je eigen leven qua gezondheid en onzekerheid. Een bruiloft die tot twee keer toe niet door kon gaan. Hoe ga je daar mee om?

Camera

Wat je ziet is dat Noömi terug gaat naar haar land. Naar Betlehem. Een vertrouwde omgeving? Dat misschien wel. Toch is er veel veranderd. Alles is anders. Alles kwijt. Als een geslagen mens gaat ze terug. Onderweg probeerde ze haar schoondochters te lozen. 'Wat heb ik je te bieden?' En dat is ook echt niet veel, zo lijkt het. Noömi zit vast in haar verdriet.

In dat verdriet zet ze God op afstand. Bij aankomst in Betlehem gebruikt ze de veelzeggende naam 'de Machtige'. Vroeger stond daar 'de Almachtige'. Of 'de Ontzagwekkende'. Ze gelooft nog wel in God. Ze noemt hem nog wel bij zijn naam. Maar niet als 'ik zal er zijn'. Meer als 'ik ben die ik ben'. De onbewogen God die leed toedeelt zoals hij dat wil. Ze ervaart niet echt verbinding. God en lot zijn bijna inwisselbaar. De HEER heeft zich tegen haar gekeerd. Verbitterd arriveert ze terug in haar stad.

Gemeente

Zo kun je omgaan met je verdriet. Met je gemis. Ik vind het wel voorstelbaar. Als het leven je zó tegenzit, hoe zou je God dan nog dichtbij kunnen ervaren? Als zijn leiding je zo heeft teleurgesteld. Je kunt op hem stuklopen. In je verdriet blijven hangen. Verwijtend omhoog kijken. Waarom treft u mij zo? Zo wordt Noömi beschreven. Zonder oordeel hè. Gewoon, zoals het is. Zoals het ook bij jou en mij kan zijn. Als het leven tegen zit is geloven soms heel lastig. En vind je soms geen troost bij God. Uit dit Bijbelboekje blijkt: daar is ruimte voor. Ook bij God zelf.

Camera

Ruth staat er veel onbevanger in. Natuurlijk, zij en Orpa zijn een stuk jonger. Maar op hun jonge leeftijd is er al veel gebeurd. En ik weet niet hoe het met de rechtsbescherming zit van jonge weduwen in die tijd. Bekend is wel dat ze vaak slachtoffer worden van uitbuiting, rechteloosheid en armoede. Genoeg te klagen.

Gemeente

Toch is Ruth niet zoals haar schoonmoeder. Zij gaat anders om met haar rouw. Waar Noömi zich terugtrekt van God en de mensen. Daar blijft Ruth trouw aan haar schoonmoeder. En ze zoekt de God van Israël. En nee, ze maakt het niet mooier dan het is. Dit is wat ze voor zich ziet: ze zal waarschijnlijk altijd bij haar schoonmoeder blijven wonen. Ze zullen voor elkaar zorgen. En dan zal er één van beiden sterven. Ze heeft wel geleerd dat dat niet per se de oudste eerst hoeft te zijn. 'Alleen de dood zal mij van u scheiden'. Maar ook: uw God is mijn God.

Camera

Weet ze veel van die God? Ze zal ongetwijfeld verhalen gehoord hebben toen ze bij Noömi en haar zoons in huis kwam. Maar die God heeft zich niet bewezen in de voorbije tijd. De feiten zouden de verhalen kunnen overschaduwen. Toch durft ze in zee met die God. Waar Orpa teruggaat naar Moab. Kiest voor meer zekerheid en vertrouwdheid. – En ook daar geen oordeel over van de schrijver! – Daar gaat Ruth het avontuur aan. Een onzekere toekomst. Met voor ogen haar eigen sterfelijkheid. 'Waar u sterft, daar zal ik ook sterven'.

Dat is ook eeuwigheidszondag. Nadenken over je eigen sterfelijkheid. Je hebt ook daar geen controle over. Ruth geeft zich over. Laat maar gebeuren wat er gebeuren moet. Ze geeft zich over aan een volk en een God waar ze niet zoveel van weet. Maar Israël is de vijand. En de God zoals Noömi die benoemt is niet aantrekkelijk. Toch zegt ze: 'Ik blijf jou trouw, Noömi. Ik blijf bij je'. En dat wordt niet alleen *haar* redding, maar gaat daar ver bovenuit.

Gemeente

In dit hoofdstuk heeft het woord 'terugkeren' een belangrijke rol. Het komt meer dan 10 keer voor. Maar er is iets vreemds aan de hand met dat woord. Op een aantal plekken is dat woord logisch. Als Orpa naar Moab terugkeert. En als Noömi besluit om terug te keren naar Betlehem. Ze gaan naar plekken waar ze al geweest zijn. Dus ze keren terug.

Maar Ruth? Van Ruth wordt gezegd, dat ze terugkeert naar Betlehem. (10, 22) Wel samen met Noömi, maar *zij* keer toch niet terug. Ze is er nog nooit geweest. Waarom schrijft de schrijver dit zo op?

Camera

Ik denk dat daar een diepe gedachte achter zit. Het woord voor 'terugkeren' in het Hebreeuws – (*kort vertellen over professor Lettinga*) – het woord voor terugkeren heeft heel veel verwantschap met het woord *bekeren*. Uiteindelijk gaat Ruth niet *letterlijk* terug naar waar ze vandaan komt. Maar *geestelijk* wel. Uiteindelijk belandt ze bij het volk van God. De God die aan het einde van de Bijbel zegt: ik ben de alfa en de omega. Dat betekent: jouw oorsprong en jouw doel. Ruth keert terug naar de God, die haar gemaakt heeft. Haar gewild heeft. Aan haar begin heeft gestaan.

Gemeente

En dat is een mooie verbinding met de doop. Want in feite brengen jullie Tobias terug naar waar hij vandaan komt. Jullie zijn hier in de kerk om Gods naam te laten noemen in één adem met die van jullie zoon. Vader, Zoon en Geest en Tobias horen bij elkaar. Dat is een verbinding die ieder mens heeft. En die jullie in de doop expliciet laten zien. Je legt hem in handen van God. Vol hoop en vertrouwen. Dat God en hij onafscheidelijk zullen zijn. En dat is wat God ook gaat beloven.

Camera

Ook in het verhaal van Ruth 1 schemert dat al door. Dat God verder komt dan rouw en verdriet en afstand. Dat hij niet is blijven stilstaan bij het graf van Elimelech, Machlon en Chiljon. En bij het graf van diegene die jij hebt moeten begraven. God komt tóch verder. Ook met Noömi, die afstand nam van hem. Hij laat het er niet bij zitten.

Want het einde van dit hoofdstuk sluit aan bij het begin. Daar was het: er was hongersnood in Betlehem. Nu eindigt het met: 'Ze kwamen in Betlehem aan toen de boeren het koren begonnen te maaien.' Er zit toekomst in dit verhaal. Er zit toekomst, ook in gebroken levens. Ook voor mensen in rouw, verdriet of wrok. Want de boeren beginnen te maaien. Later is juist in die periode het Pinksterfeest ingesteld. Een feest van hoop. Eerste oogst. Er zal nog veel volgen! Allemaal mensen die met God op weg gaan. Zoals Ruth.

Gemeente

Er zit toekomst in het verhaal van ieder mens, wat hij of zij ook meegemaakt heeft. Ook voor Tobias geldt dat. Want God verbindt zich aan hem. En zegt: waar jij gaat, daar zal ik gaan. Waar jij slaapt, ben ik aan je zij. Ik ben bij je, in leven en sterven. Ik breng je tot rust en ik geef je nieuwe kracht.

Amen